

УКРАЇНСЬКА НАУКА ТА ОСВІТА У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД НА ЗЕМЛЯХ, ЩО ВХОДИЛИ ДО ПОЛЬЩІ

Галина Саган

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-8301-849X

Анотація: У статті розкрито становище української вищої освіти та науки на західноукраїнських землях, які у міжвоєнний період увійшли до складу Польщі. Показано зусилля Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, Товариства українських наукових викладів ім. П. Могили та Ставропігійського братства при греко-католицькій церкві Успіня Пресвятої Богородиці щодо організації університетських курсів. Зазначено, що значний вклад у розвиток української науки та її презентації на світовому рівні зробила Богословська Академія у Львові (заснована у жовтні 1929 р.). Беззаперечним лідером української науки в регіоні у міжвоєнний період було Наукове товариство ім. Шевченка, яке попри всі складнощі змогло розвивати українську науку і знайомити з нею іноземний світ.

Ключові слова: українська наука, українсько-польські зв'язки, західноукраїнські землі, Наукове товариство ім. Шевченка

По завершенні Першої світової війни землі Західної України були розділені на три частини, які в результаті чи то військових дій, чи добровільної згоди опинились під владою європейських країн: Польщі¹, Чехословаччини²

---

¹ Згідно мирних договорів по закінченні польсько-української (1918–1919 рр.) і радянсько-польської війни (1919–1921 рр.) Галичина, Холмщина, Підляшшя, західна частина Волині й західна частина Полісся відійшли до Польщі. Прилучення південних земель до Польщі було визнано Ризьким договором між РРФСР та УРСР і Польщею 18 березня 1921 р., прилучення Галичини – рішенням Ради Амбасадорів 15 березня 1923 р. Територія включених до Польщі українських земель становила 132 000 кв. км.

² Коли надії Закарпаття на злуку із ЗУНР не здійснилися, ужгородська, прямишівська і хустська ради 7 травня 1919 р. об'єдналися в Центральну Руську Раду в Ужгороді і 8 травня проголосили злуку Закарпаття з Чехословаччиною. Внаслідок цього, згідно мирного договору в Сен-Жермені, 10 листопада 1919 р. Закарпаття було прилучене до Чехословаччини з тією умовою, що чехословацький уряд забезпечить Закарпатській Україні автономію з власним сеймом (у складі 40 послів), прерогативою якого буде вирішення мовного законодавства, питань шкільної та позашкільної освіти, релігії та місцевого самоуправління. На чолі країни мав стояти губернатор, якого призначав президент Чехословаччини.

та Румунії³. Кожна із держав по-своєму стала вирішувати питання правового і культурного становища українців на підвладних землях. Зокрема Польща у Ризькому договорі взяла зобов'язання поважати національні та релігійні права українців.

Найпершими активну роботу за розвиток української вищої освіти та науки почала організувати українська інтелігенція Галичини. Ще з часів австрійського панування українці у результаті кількочисного відстоювання свого права за вищу школу добилися дозволу на відкриття у 1916 р. українського університету. Фактичним досягненням було те, що Львівський університет був утраквістичним, тобто навчання проводилося як українською так і польською мовами, діяло 8 українських кафедр (з 80-ти) та 4 доцентури. Внаслідок цього Галичина мала змогу рости національний науковий потенціал на своїй землі. На думку Михайла Грушевського на кінець XIX ст. заповнення українськими силами цілого університету було б проблемним⁴, а на початок 1920-х років вирішилося питання власних наукових кадрів. І в цьому немалу роль відіграли українські кафедри Львівського університету.

Включення Галичини до Польської держави супроводжувалося втраченою багатьох домовленостей, які українці набули під австрійською владою. 14 серпня 1919 р. ректор Львівського університету (на той час уже польського університету) оголосив нові правила прийому, що передбачали вступ до вузів тільки громадян Польщі, тих які пройшли військову службу у польській армії, та громадян союзних з Польщею держав⁵. Українським викладачам було запропоновано польське громадянство, яке вони мали прийняти із зобов'язанням викладати лише польською мовою. Усі викладачі, за винятком доцента Стебельського, відкинули ці умови і були звільнені.

Розуміючи усю вагу національної вищої освіти у вихованні та формуванні власної еліти, українські наукові інституції Львова взяли на себе завдання організувати університетські курси, які б змогли тимчасово замінити українській молоді університет. За цю справу першим взялося Наукове товариство ім. Шевченка у Львові.

20 вересня 1919 р. у пресі було надруковано розклад перших лекцій на 1919/20 академічний рік. Проте, посилаючись на відсутність у стату-

³ Українська Буковина була окупована Румунією в листопаді 1918 р., а Сен-Жерменський мирний договір з Австрією 11 листопада 1918 р. всю Буковину (українську і румунську) визнав за Румунією.

⁴ М. Грушевський, *Невідклична справа*, [в:] *За український університет у Львові (Збірка статей в університетській справі)*, Львів 1910, с. 9.

⁵ Б. Якимович, *Український таємний університет у Львові і Український вільний університет: до питання генези*, "Науковий збірник УВУ", т. 16, Мюнхен – Львів 1993, с. 23.

ті НТШ відповідної статті, яка б давала право розгортати Товариству діяльність у такому руслі, начальник польської влади Галичини заборонив проведення даних курсів. Після цієї спроби НТШ передало справу з проведення університетських курсів Товариству українських наукових викладів ім. Петра Могили. Це товариство мало право влаштувати наукові курси на основі 3 статті свого статуту. Але й цього разу влада заборонила організацію українських систематичних курсів, тепер уже не мотивуючи своє рішення.

У березні 1920 р. чергову спробу організувати систематичні університетські курси у Львові здійснило Ставропігійське братство при греко-католицькій церкві Успіня Пресвятої Богородиці. Але в оголошений день початку лекцій поліція та військо оточили будинок Ставропігії та в приміщення нікого не впустили, а ведення курсів заборонили⁶.

Улітку 1920 р. зріс наплив студентів, які згуртувалися навколо товариства “Академічної громади”. Громада зуміла утворити низку гуртків, які зайнялися організацією вищих наукових курсів. Так, наприкінці 1920-го року, без дозволу польської влади, виникали університетські курси з трьома відділами: філософський, правничий і медичний. Курси розросталися з такою силою, що викладачі змушені були вибирати з-поміж себе управу. Так у 1921 р. була вибрана управа філософського факультету: В. Щурак, В. Левицький, І. Крип’якевич. На правничому: В. Верганівський, М. Левицький, Р. Ковшевич. На медичному: М. Панчишин, М. Музика. Головою сенату обрали В. Щурака, тогочасного голову НТШ⁷.

Однак, постійні утиски польської влади, арешти студентів, присутність поліції на занятті штовхали організаторів курсів та студентів до досить сміливих дій. Так, 16 квітня 1921 р. делегація львівських студентів вручила ректору Львівського (польського) університету меморіал, в якому вимагали повернення прав українським професорам та студентам⁸. У липні 1921 р. у Львові студентство Галичини провело свій з’їзд, окремі постанови якого торкались університетської акції, а також політичного стану їхнього краю. Не добившись ніяких зрушень у своїх домаганнях, Українська крайова студентська рада (створена 20 листопада 1921 р.) в лютому 1923 р. створила Кураторію, яка мала займатися економічним забезпеченням університету, його рекламою, забезпеченням випускників роботою, а головне – справою легалізації.

⁶ П. Хобзей, *Тамний університет у Львові*, “Україна: наука і культура” 1991, вип. 25, с. 46.

⁷ Там само, с. 47.

⁸ В. Мудрий, *Боротьба за огнище української культури в західних землях України*, Львів 1923, с. 120.

Тим часом відбулися значні зміни у політичному становищі західних земель України. Рішенням Ради Амбасадорів 15 березня 1923 р. вони були приєднані до Польщі. Та це не зменшило запал боротьби за вищі школи у Львові. Кураторія вирішила легально відстоювати право на українські вищі школи. Було подано дві петиції до польського уряду: *Про утримання українського університету* та *Про дозвіл для Кураторії відкривати приватні вищі школи*. Обидва прохання були відхилені.

Разом з тим, після 14 березня стало зрозуміло, що польська влада визнавати дипломи Українського університету не буде. Частина українського студентства зірвала акцію бойкоту і почала записуватися до польських вищих шкіл. Вже на 1924 р. ті студенти, що підтримували бойкот, опинилися у меншості. Чергова хвиля арештів, найактивніших українських студентів, що прокотилася у травні 1925 р., довершила справу, і восени 1925 р. Український університет перестав функціонувати.

За час свого існування Український університет знайшов почесне визнання в Чехословацькій республіці, де офіційно було визнано цю освіту як вищу, а в Австрії Віденський університет зараховував прослухані семестри в Українському університеті. Підпільний університет у Львові, незважаючи на переслідування польської поліції та арешти, дав освіту понад 1500 українським студентам. І хоча у викладацького складу не було можливості вести спілкування з іноземними колегами, все ж про галичан знали і з великою повагою сприймали їхню героїчну боротьбу за власну науку.

Визнавали за кордоном і здобуту освіту у львівській Політехніці, що була організована в 1921–1922 рр., а в 1925 р. припинила свою діяльність з тих же причин, що й Університет. Тут функціонувало три відділи: загальний, машинний та лісовий. Через брак приміщень та коштів студенти навчалися у Львові лише рік, а не два, як планувалося, а другий рік продовжували навчання у Данцигській політехніці або в Пшібрамській академії. Число українських студентів у Данцигу було таким великим, що вони змушені були певний час чекати початку заняття. Щоб не втрачати часу, стараннями львівських професорів студентів влаштовували на роботу на місцеві заводи, де юнаки і дівчата мали велику школу практики і одночасно заробляли собі на проживання⁹.

Свою долю в розвитку української науки та її презентації на світовому рівні зробила Богословська Академія у Львові (заснована у жовтні 1929 р.). Дуже добре про завдання Академії ідеться в її статуті: “Академія має гуртувати біля себе і дати притулок науковим силам і виробити їм спромогу посвятитися науковій богословській праці... В цей спосіб збільшиться наукова продукція і виповниться бодай в часті велика про-

⁹ Там само, с. 116.

галина в католицькій теології на Сході”¹⁰. Таким чином, організатори цієї високої школи з самого початку її заснування покладали на Академію широкомасштабну роль у науковому теологічному світі.

Ректор Академії, Йосип Сліпий, при організації установи великі вимоги ставив до викладацького складу. До роботи запрошувалися лише ті, хто бажав посвятити себе науці і мав потенцію вивести Академію на рівень європейської університетської освіти. Як зазначав ректор: “Церква потребує не лише святих, але й учених священників”¹¹. Заснування Богословської Академії вся українська спільнота у вільному світі зустріли з великим ентузіазмом. До новоствореної інституції надійшло чимало привітальних телеграм від українського наукового, культурного-освітнього та економічного світів. Професор Д. Дорошенко писав: ”Дозвольте мені, Високодостойний отче Ректоре, скласти на Ваші руки мій сердечний привіт і моє щире побажання для найуспішнішого розвитку нового українського огнища науки...”¹². Про Академію також писала іноземна періодика: німецька, французька, італійська, бельгійська. Вітання і благословення надійшло від Папи Пія XI, за підписом відомого Кардинала Гаспарі.

Своїм успіхом Богословська Академія в першу чергу має завдячити своєму першому ректору, неординарній особистості, науковцю і патріоту Й. Сліпому. Саме завдяки його старанням упродовж перших трьох років існування Академії було організовано видання серії наукових праць, які називалися “Праці Греко-Католицької Богословської Академії”. Й. Сліпий як знавець церковного мистецтва намагався зберегти для майбутнього покоління безцінні мистецькі твори українського церковного минулого, які через брак належної оцінки цих творів дуже часто пропадали, нищилися. А для того, щоб священники розуміли вартість цих творів, було вирішено ввести в навчальний курс такі предмети, як археологія, мистецтво влаштувалися відвідини музеїв. У 1932 р. при Академії відкрили свій музей.

Важливою складовою діяльності Й. Сліпий вважав організацію співпраці своїх викладачів з міжнародним науковим світом, особливо захощував професорів до участі в різних конференціях і з’їздах. А щоб уявити, як Академія виглядала в очах стороннього, об’єктивного спостерігача, варто навести слова одного бельгійського вченого, який сказав про Богословську Академію як про велике здійснення науки на католицькому Сході, яка за кілька років піднеслася на рівень найкращих теологічних

¹⁰ В. Леник, *Митрополит Йосип Сліпий як Ректор Духовної семінарії і Богословської Академії у Львові*, “Наукові записки”, ч. 9–20, Мюнхен – Рим – Париж 1969, с. 239.

¹¹ *Греко-Католицька Богословська Академія і її Статут*, Львів 1930, с. 7–8.

¹² *Богословська Академія в першому трьохлітті*, Львів 1932, с. 22.

факультетів Європи¹³. Дійсно, для католицької науки на Сході Богословська Академія у Львові мала величезні заслуги і дала б значно більше, якби не впливи польської окупаційної політики й радянська Західної України, яка своїми атеїстичними засадами унеможливила дальше існування Академії.

У міжвоєнний період на території західноукраїнських земель Галичина була єдиним активним організатором української науки, яка не тільки поширювала свою діяльність по всіх можливих містах Західної України, але й з гідністю презентувала свої успіхи перед іноземним світом. Основним організатором та об'єднуючою силою західноукраїнського наукового потенціалу виступило Наукове товариство ім. Тараса Шевченка у Львові. Саме воно стало ініціатором створення Таємного Львівського університету та Політехніки, де знову ж таки працювали його професори та доценти.

До 1914 р. Товариство успішно розгортало свою діяльність, а у міжвоєнний період зіткнулося з масою проблем політичного, економічного та національного характеру, які, у свою чергу, відбилися на організації наукової діяльності в рамках НТШ. У міжвоєнний період погіршилося фінансове становище Товариства. З 1923 р. НТШ було заборонено друкування українських шкільних підручників у друкарні Товариства, передавши цю прибуткову справу Ставропігії. Польська держава виділяла НТШ допомогу: з міністерства освіти 7500 злотих і двічі на рік від міста по 3000 злотих¹⁴.

Підірвали економічну стабільність Товариства нові податкові правила, які були запроваджені у регіоні. Непомірно великими податками були обкладені будинки та підприємства Товариства. До уваги не бралось, що всі прибутки від цих об'єктів використовувалися для культурних цілей і, згідно польського ж законодавства не мали обкладатися податками. Так само чималі кошти йшли на оплату митних послуг, які брали за пересилку книжок, що надходили для бібліотеки з-за кордону, і які Товариство висилало своїм іноземним партнерам – членам Міжнародного Союзу Наукових Бібліотек. Разом з тим, органи цензури часто конфісковували пресу, що надходила із-за кордону, особливо з Америки та УРСР, незважаючи на науковий характер кореспонденції.

У таких, не дуже сприятливих умовах праці в період між двома війнами Товариство все ж таки спромоглося розбудувувати свої установи. Найбільше розрослася бібліотека, завдяки вмілому керівництву Івана

¹³ В. Леник, *Митрополит Йосип Сліпий, як Ректор Духовної семінарії і Богословської Академії у Львові*, цит. праця, с. 247.

¹⁴ Старий друкарський станок тоді коштував 6 тис. злотих, а його доставка з Варшави 480 злотих.

Крип'якевича та Володимира Дорошенка, що нараховувала перед Другою світовою війною до 300 тис. томів. Цінність їх полягала не стільки в кількості, скільки в якості. Це була найбільша бібліотека українських книжок, часописів й інших друків, а також книг про Україну іноземними мовами. Таких результатів бібліотека змогла досягти внаслідок насиченої співпраці з закордонними інституціями та вченими.

Таблиця 1.

Роки	Обмін (штук книг)	Дарована література	Закупівля	Разом
1913 р.	1821	6404	1724	10139
1920 р.	2365	2226	97	42688
1929 р.	9529	4577	1825	15931
1935 р.	2613	10850	105	14568

На 1918 р. до Товариства свої видання прислало понад 28 іноземних інституцій, серед яких були заклади з Берліну, Будапешту, Нью-Йорку, Праги, Стокгольму, Токію, Мехіко та інших¹⁵.

До 30-х років великою перепоною в комплектуванні Бібліотеки НТШ були конфіскації значної частини літератури польськими митниками. Правління бібліотекою довгий час добивалося відповідних урядових розпоряджень, за якими бібліотека могла б одержувати з закордону всі друки. Ці заходи отримали успіх лише у лютому 1933 р., коли Міністерство внутрішніх справ у Варшаві розпорядженням № АА. 18.138 дозволило бібліотеці НТШ одержувати безпосередньо поштою по одному примірнику всіх публікацій, що виходили і в Україні, і закордоном¹⁶. Через рік Міністерство освіти й віросповідання надало бібліотеці ще й право на обов'язкове отримання примірника всіх українських друків, які виходили у Польщі. А це означало, що бібліотека могла безкоштовно отримувати кожне видання, яке виходило у країні українською мовою, заощаджуючи кошти на інші цілі. На 1938 р. бібліотека налагодила обмін з 85 містами світу¹⁷, з яких могла надсилати свої книги не одна, а кілька наукових установ.

Окремою сторінкою наукової співпраці між галицькими та іноземними вченими є друкування ентешівців у закордонних виданнях та висвітлення новин наукового життя Західної України в іноземній періодиці. Відразу слід зазначити, що вчені Товариства набагато інтенсивніше пу-

¹⁵ Хроніка НТШ у Львові, ч. 63–64, Львів 1920, с. 80.

¹⁶ Там само, ч. 72, с. 35.

¹⁷ Там само, ч. 74, Львів 1939, с. 65.

блікувалися в закордонних часописах, ніж іноземці у виданнях НТШ. За весь міжвоєнний період у виданні було видруковано всього п'ять робіт іноземних вчених. Перша з них вийшла у 1918 р. (138–140 том) професора Раймунда з Грасу, і ще чотири праці інших іноземців було опубліковано у томах 141–143.

Досить активно наукові розвідки західноукраїнських вчених були представлені в польській періодиці. У 1935 р. Польське історичне товариство у Львові розпочало видрук квартальника “Земля Червенська”, де публікуються С. Барвінський, А. Копистянський, а також подається інформація про діяльність НТШ¹⁸. Упродовж трьох (1929–1930 рр.) років у Польщі також видавався місячник “Рух слов'янський”, присвячений життю та культурі слов'янських народів. У 1929 р. журнал вшанував ювілей видатного українського науковця К. Студинського, надрукувавши статтю про його працю на ниві української культури¹⁹.

Чимало польських дослідників свої розвідки присвячували українській проблемі, особливо часто висвітлювалися питання взаємин Галичини та Польщі. Польська влада сприяла організації таких лекцій для населення Львова.

Також слід зазначити, що серед польських вчених були такі, що відстоювали право українців на свою освіту і науку. Варто відзначити відомого польського візантолога, доктора Казимежа Закжевського, який у своїх роботах доводив, що український народ був і залишається окремою нацією і закликав польські власті всіляко сприяти її розвитку²⁰. У 1925 р., будучи організатором Загального з'їзду польських істориків в Познані, К. Закжевський відстоював право українських вчених висилати свої доповіді рідною мовою, про що й повідомив у листі голову НТШ²¹.

Інший польський історик та політичний діяч міжвоєнного періоду Ян Станіслав Лось свої публікації присвячував проблемі українсько-польських взаємин, де досить об'єктивно висвітлював ці питання. У 1932 р. вийшла його книжка *Про конструктивну політику в Червоній Русі*, а в 1933 р. – *Міжнаціональна ситуація в Україні та Галичині*²². Ще у 1924 р. у листі до голови НТШ Кирила Студинського Я. Лось своє ставлення до української проблеми висловлював так: “Я є того переконання, що ми Поляки, повинні проводити політику поєднання, а не утиску і дразнення...”²³. Сам же вчений своїми справами підтверджував

¹⁸ „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1935, с. 338–339.

¹⁹ „Ruch Słowiański” 1929, R. II, с. 45.

²⁰ K. Zakrzewski, *Zagadnienie ukraińskie*, “Nowe Czasy” 1935, 10 lut.

²¹ ЦДІА України у м. Львові, Ф. 362, оп. 1, спр. 410, арк. 21.

²² A. Chojnowski, *Koncepcje polityki narodowościowej Rządów Polskich w latach 1921–1939*, Wrocław 1979, с. 177.

²³ ЦДІА України у м. Львові, Ф. 362, оп. 1, спр. 341, арк. 41–42.

висловленні думки. Як викладач Краківського університету, він проводив активну роботу за впровадження кафедри української філософії та літератури в університеті та запросив Студинського очолити цю кафедру.

Таким чином, розвиваючи українську науку, НТШ у міжвоєнний період одночасно робило значний внесок і в світову науку. Хоча науковці Товариства не мали такої свободи дій, якою володіли українські вчені-емігранти в Чехословаччині, чи навіть в Німеччині, все ж у них була одна велика перевага – вони працювали на рідній землі і це багато в чому їм допомагало. За їх плечима був великий досвід боротьби за національну культуру, мову, науку. Розуміння та підтримка польських колег допомогла утверджувати свій науковий авторитет в Галичині і за кордоном. Нові політичні закони, які запроваджувалися у цей час в Польщі, менше сприяли розвитку українських вищих освітніх закладів. Польща, яка понад два століття не мала своєї державності, у міжвоєнний період намагалася максимально зосередитися на розвитку національної освіти, а українці, які перебували у її кордонах у статусі національних меншин, були позбавлені такого права. Вони, вже як громадяни Польщі, могли безперешкодно навчатися у польських вишах.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Âkimovič Bogdan. 1993. *Ukraïns'kij taémnij univërsitet u L'vovi i Ukraïns'kij vil'nij univërsitet: do pitannâ genezi*. “Naukovij zbirnik UVU” Т. 16: 21–26 [Якимович Богдан. 1993. *Український таємний університет у Львові і Український вільний університет: до питання генези*. “Науковий збірник УВУ” Т. 16: 21–26].
- Biuletyn Polsko-Ukrański. 1935: 338–339.
- Bogoslovs'ka Akademîa v peršomu tr'ohlittî*. L'viv, 1932 [*Богословська Академія в першому трьохлітті*. Львів, 1932].
- CDIA Ukraïni u m. L'vovi. F. 362. Op.1. Spr.341. Ark.41–42 [ЦДІА України у м. Львові. Ф. 362. Оп.1. Спр. 341. Арк. 41–42].
- CDIA Ukraïni u m. L'vovi. F. 362. Op.1. Spr. 410. Ark.21 [ЦДІА України у м. Львові. Ф.362. Оп.1. Спр.410. Арк.21].
- Chojnowski Andrzej. 1979. *Koncepcje polityki narodowościowej Rządów Polskich w latach 1921–1939*. Wrocław: Ossolineum.
- Greko-Katolic'ka Bogoslovs'ka Akademîa i її Statut*. L'viv 1930 [*Греко-Католицька Богословська Академія і її Статут*. Львів 1930].
- Gruševs'kij Mihajlo. 1910. *Nevîdklična sprava*. V: *Za Ukraïns'kij univërsitet u L'vovi*. L'viv [Грушевський Михайло. 1910. *Невідклична справа*. В: *За український університет у Львові*. Львів].
- Hobzej Pavlo. 1991. *Taémnij univërsitet u L'vovi*. “Ukraïna: nauka i kul'tura” vip. 25: 45–59 [Хобзей Павло. 1991. *Таємний університет у Львові*. “Україна: наука і культура” вип. 25: 45–59].
- Hronika NTŠ u L'vovi*. 1920. Č. 63–64 [*Хроніка НТШ у Львові*. 1920. Ч. 63–64].
- Lenik Volodimir. 1969. *Mitropolit Josip Šlîpij âk Rektor Duhovnoiseminariï i Bogoslovs'koï Akademîi u L'vovi*. “Naukovî zapiski” 9–10: 239. Mûnhen – Rim – Pariž [Леник

- Володимир. 1969. *Митрополит Йосип Сліпий як Ректор Духовної семінарії і Богословської Академії у Львові*. "Наукові записки" 9–10: 239. Мюнхен – Рим – Париж].
- Mudrij Vasil'. 1923. *Borot'ba za ogniše ukraïns'koï kul'turi v zahidnih zemláh Ukraïni*. L'viv [Мудрий Василь. 1923. *Боротьба за ogniще української культури в західних землях України*. Львів].
- Ruch Słowiański. 1929 R. II.
- Zakrzewski K. 1935. *Zagadnienie ukraińskie*. „Nowe Czasy” 10 lut.

UKRAINIAN EDUCATION AND LEARNING ON UKRAINIAN LANDS INCLUDED IN THE SECOND REPUBLIC OF POLAND IN THE INTERWAR PERIOD

Summary: The article describes the situation of Ukrainian higher education and science in the western Ukrainian lands, which became part of Poland in the interwar period. Through the efforts of the Shevchenko Scientific Society in Lviv, the Association of Ukrainian Scientific Exhibitions. P. Graves and the Stavropigian Brotherhood at the Greek Catholic Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary on the organization of university courses. It is noted that a significant authority in the development of Ukrainian science and its presentation at the world level was made by the Theological Academy in Lviv (founded in October 1929). The undisputed leader of Ukrainian science in the region during the interwar period was the Scientific Society. Shevchenko, who, despite all the difficulties, was able to develop Ukrainian science and familiarize it with the foreign world.

Keywords: Ukrainian science, Ukrainian-Polish relations, Western Ukrainian lands, Shevchenko Scientific Society

OŚWIATA I NAUKA UKRAIŃSKA W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM NA ZIEMIACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD II RZECZPOSPOLITEJ

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie sytuacji ukraińskiego szkolnictwa wyższego oraz nauki na zachodnich ziemiach ukraińskich, które stały się częścią Polski w okresie międzywojennym. Szczególną uwagę zwrócono na wysiłki Towarzystwa Naukowego im. Tarasa Szewczenki we Lwowie, Towarzystwa Ukraińskich Wykładów Naukowych im. P. Mołyły i Bractwa Stavropigijskiego przy Kościele greckokatolickim Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w zakresie organizacji kursów uniwersyteckich. Autorka konstatuje, że znaczący wkład do rozwoju nauki ukraińskiej podniesienia jej poziomu miała Akademia Teologiczna we Lwowie (założona w październiku 1929 r.). Analiza dokumentów źródłowych wskazuje jednoznacznie, że w okresie międzywojennym niekwestionowanym liderem rozwoju nauki ukraińskiej w tym regionie było Towarzystwo Naukowe im. Tarasa Szewczenki, które mimo rozlicznych trudności było w stanie rozwijać ukraińską naukę i prezentować ją poza granicami Ukrainy.

Słowa kluczowe: nauka ukraińska, stosunki ukraińsko-polskie, Ukraina Zachodnia, Towarzystwo Naukowe im. Tarasa Szewczenki